

GRAĐA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 50
Godina XXV
Novembar, 2020.
[str. 109-116]

© Monos 2020

Arhivski fond Vrhovni šerijatski sud Sarajevo (1879. – 1946.) kao izvor za lokalnu historiju na primjeru Gračanice

---

Mina Kujović

Arhivski spisi nastali radom pravosudnih organa u Bosni i Hercegovini, kako nižih tako i onih najviših, veoma su zanimljivi za izučavanje lokalne historije. Međutim, zbog njihove obimnosti, neobrađenosti, a često i nesređenosti ova je građa veoma malo zastupljena u naučnom istraživanju naše prošlosti. Arhivski fond Vrhovni šerijatski sud Sarajevo, 1879. – 1946., pohranjen u Arhivu Bosne i Hercegovine u Sarajevu, arhivistički je sreden i analitički obrađen, ali, nažalost, do danas nije korišten. Vrhovni šerijatski sud Sarajevo je sudio na temelju šerijatskih propisa, a bio je drugostepeni sud i njegove su odluke bile konačne. Sud je djelovao od 1879. do 1946. godine, ali sudski predmeti koji se odnose na cjelokupno područje Bosne i Hercegovine nisu za sve godine sačuvani. Arhivska građa je pohranjena u 196 arhivskih kutija, a na područje Gračanice i njene okoline odnosi se 58 sudskih predmeta. Ovaj je prilog napisan na temelju podataka u analitičkom inventaru Vrhovni šerijatskih sud Sarajevo, dok bi za detaljnije istraživanje trebalo pregledati i samu arhivsku građu, 198 kutija.

Ključne riječi: Vrhovni šerijatski sud Sarajevo, spisi Vrhovnog šerijatskog suda Sarajevo, Gračanica, građani i građanke Gračanice u sudskim spisima

UVOD

Šerijatski sudovi na području Bosne i Hercegovine uspostavljeni su još u toku osmanskih osvajanja u 15. stoljeća, a tokom procesa širenja islama i uspostavljanja osmanske uprave postajali su sve brojniji i u njima su sudili šerijatski suci na temelju šerijata.¹ Sve do posljednje decenije osmanske uprave u okviru šerijat-

---

1 Šerijat je muslimanski vjerezakon. Islamski propisi, a šerijatski sudija

skih sudova bili su i poslovi koji su ulazili u djelokrug upravnih organa. Nakon usvajanja Uredbe o organizaciji vilajeta 1964. godine, uvedeni su redovni sudski organi za rješavanje sporova iz građansko-pravne nadležnosti, dok su šerijatskim sudovima u nadležnosti ostali predmeti iz porodičnog prava u kojima su rješavana pitanja iz ličnog statusa muslimana. Šerijatski sudovi su djelovali sve do 1946. godine u okviru redovnih sudova kao zasebna odjeljenja.² Njihovim djelovanjem među muslimanskim stanovnicima u Bosni i Hercegovini primjenjivani su šerijatski pravni propisi na porodične i ženidbene odnose (poslove, te nasljeđivanje mulkovne imovine kao i na raspodjelu porodičnog imetka).³

Austrougarska okupaciona vlast u Bosni i Hercegovini zadržala je šerijatske sudove kao zasebna odjeljenja u okviru redovnih sudova, ali je njihov rad uredila brojnim zakonskim propisima i novinama. Jedna od najznačajnijih novina za bosansko-hercegovačko muslimansko stanovništvo bila je uvođenje dvostepenosti u sistemu ovih sudova. U prvom stepenu sporove su rješavali kotarski sudovi u kojima su sudili kadije, a djelovali su pri svakom kotarskom uredu kao zasebno sudsko odjeljenje. U drugoj i posljednjoj instanci o sporovima je odlučivao Vrhovni sud u Sarajevu kao Vrhovni šerijatski sud Sarajevo u kojem su sudila

četvorica sudija. Dvojica od njih su bili šerijatske sudije, a Sud je radio pod predsjedništvom vrhovnog šerijatskog sudije. Funkcije sudija Vrhovnog šerijatskog suda, a naročito funkcija predsjednika bile su veoma ugledne.⁴ Šerijatske sudije u Vrhovnom šerijatskom sudu Sarajevo su samostalno obavljale poslove iz svoje nadležnosti u okviru Vrhovnog suda za Bosnu i Hercegovinu. Uvođenjem dvostepenosti u šerijatskom sudstvu, stranke su dobile mogućnost da na svaku odluku prvostepenog (kotarskog) šerijatskog suda, kojom su bile nezadovoljne, podnose apelaciju (prigovor).⁵ Dvostепенost i samostalnost u odlučivanju u okviru svojih nadležnosti u šerijatskim sudovima zadržala se sve do kraja Drugog svjetskog rata kad je nova komunistička vlast odlučila da ove sudove ukine jer su sudili prema vjerskim zakonima, a ne po svjetovnim propisima.⁶

ARHIVSKI FOND: VRHOVNI ŠERIJATSKI SUD SARAJEVO (1879. – 1946.)

Uspostavljanjem austrougarske okupacione vlasti u Bosni i Hercegovini dolazi do velikih promjena u oblasti sudstva. U prvih nekoliko godina šerijatski sudovi su djelovali unutar Vrhovnog suda za Bosnu i Hercegovinu⁷ i kotarskih ureda kao zasebna odjelje-

je školovana osoba koja donosi rješenja i izriče presude na osnovu šerijatskog prava – islamskog prava. (A. Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, "Svjetlost" Sarajevo 1989., 386

2 Šerijatski sudovi su bili državni sudovi za porodično i nasljedno pravo muslimana I za pitanja vakufa. U šerijatskim sudovima su tokom ovog perioda i promjena različitih državnih okvira, te provedenih brojnih sudskih reformi stalno važili šerijatski propisi. U sudovima su sudili školovani šerijatski suci koji su se zvali kadije

3 Fikret Karčić, Studija o šerijatskom pravu

4 Hifsija Suljkić ističe kako je u svojoj prošlosti Gračanica "dala" četvoricu intelektualaca koji su vrlo uspješno obnašali tu visoku funkciju.. To su bili: Hadži Hafiz Hasan eff. Hadžiefendić, Ali Riza eff. Prohić, Hafiz Ibrahim eff. Mehinagić i Ibrahim eff. Imširović (Hifsija Suljkić, Gračanlije šerijatske sudije, *Gračanički glasnik*, III/6 1998)

5 Fikret Karčić, Studija o šerijatskom pravu, 23

6 Prema Zakonu o ukidanju sreskih šerijatskih sudova i Vrhovnog šerijatskog suda pri Vrhovnim sudom za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo, kao i na osnovu uputstva za izvršenje Zakona o ukidanju šerijatskih sudova koje je donio ministar pravosuđa od 6. marta 1946. godine, referenti za šerijatske pravne stvari kod sreskih sudova i Vrhovni šerijatski sud pri Vrhovnom sudu prestaju odmah sa radom sa svim poslovima za koje su do tada bili nadležni. (Vodič Arhiva Bosne i Hercegovine, 189)

7 Vrhovni sud za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo je osnovan Naredbom Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu 6. jula 1879. godine kao druga i posljednja instanca sudskog procesa, a otpočeo je djelovati već 7. jula iste godine. Stručni dio poslova obavljalo je pet savjetnika, od kojih je najstariji po rang organizovao i rukovo-

nja.⁸ U prvoj molbi sudio je šerijatski sudac-kadija samostalno (kao inokosni), a u drugoj molbi odlučivalo je vijeće četvorice šerijatskih sudija, pod predsjedništvom predsjednika Vrhovnog šerijatskog suda. Puni naziv ovog suda je bio "Vrhovni sud kao šerijatski sud II molbe." Nadležnost šerijatskih sudova nije bila striktno ustaljena samo za muslimane, jer je sudio i u sporovima pripadnika različitih vjera, ali daleko rjeđe. Šerijatski sudovi su na području Bosne i Hercegovine trajali, uz različite zakonske promjene, ali su uvijek djelovali kao zasebna odjeljenja sve do 1946. godine, kad su konačno ukinuti, a njihovi poslovi prešli u nadležnost redovnih građanskih sudova.

Arhivska građa Vrhovnog šerijatskog suda Sarajevo preuzeta je u Arhiv Bosne i Hercegovine BiH 1949. godine u okviru građe Vrhovnog suda za Bosnu i Hercegovinu Sarajevo u neutvrđenom broju fascikli. Prema primopredajnom zapisniku, građa se odnosila na period od 1879. do 1946. Međutim, nakon sređivanja, utvrđeno je da nedostaje građa 1879. – 1880., a građa od 1935. do 1946. godine samo je djelimično sačuvana. Građa je arhivistički sređena i obrađena u periodu nakon 2000-te godine, pa danas predstavlja veoma vrijedan arhivski fond u Arhivu Bosne i Hercegovine. Kako su pomoćne arhivske knjige samo fragmentarno sačuvane, fond je obrađena u vidu analitičkog inventara.⁹ Građa je smještena u 196 arhivskih kutija. U 195 kutija su smješteni sudski predmeti, a u 196 kutija su raspisi i uputstva o radu Vrhov-

nog šerijatskog suda Sarajevo i razna uputstva koja su kao raspisi dostavljani kotarskim šerijatskim sudovima.¹⁰

Sudski predmeti su razvrstani u tri serije koje se odnose na različite tematske cjeline, a prema slovnom oznakama, naznačenim na fasciklima svakog pojedinog predmeta: B, F i E. Unutar svake tematske cjeline spisi su odlagani hronološki prema signaturama. Spisi su, uglavnom, pisani latiničnim pismom i na bosanskom jeziku, ali ima i onih, koji su pisani arapskim pismom na turskom jeziku. Najbrojniji su predmeti koji su razvrstani u seriju "B" spisa, a odnose se na parnične postupke kao što su različita potraživanja za povrat imovine i predmeta, utvrđivanje vlasništva, parnice u vezi sa nasljeđivanjem i spisi vezani za sporove razvedenih supružnika zbog utvrđivanja "nafake", odnosno izdržavanja djece i žene. "E" spisi se odnose na različite sudske sporove, vezane za vasiyetname (oporuke), podjelu imovine iza umrlih, određivanje tutorstva za malodobnu djecu bez roditelja, utvrđivanje punoljetstva u dr., dok se "F" spisi odnose samo na rasprave, vezane za "nepravednu" raspodjelu imovine i ostavština iza umrlih.

GRAČANLIJE U SPISIMA ARHIVSKOG FONDA VRHOVNI ŠERIJATSKI SUD SARAJEVO, 1880. – 1936.

Građani i građanke Gračanice su, kao i stanovnici u ostalim bosanskohercegovačkim gradovima, često bili nezadovoljni odlu-

dio poslovima. Prema zvaničnom sudskom izvještaju Vrhovnog suda "poslove iz šerijatskog prava vodila su dva obučena Muhamedanca". (*Vodič Arhiva Bosne i Hercegovine*, 188-190)

8 Naredba o ustrojstvu i djelovanju šerijatskih sudova, *Zbornik zakona i naredbi za BiH*, godina 1883. 538-542).

9 Sređivanje i obradu fonda uradila je Mušija Ajiša. Kako nisu sačuvani upisnici za sudske predmete, trebalo je pristupiti izradi analitičkog inventara, što je bio veoma zahtjevan i dugotrajan posao. Međutim, u čitaonici Arhiva Bosne i Hercegovine postoji samo jedna kopija ovog inventara, a za njegovu izradu su trebale dvije godine.

10 Kako nadležnost Vrhovnog šerijatskog suda Sarajevo nije bila striktno utvrđena, trebalo je povremeno izdavati raspise i uputstva kako o radu kotarskih šerijatskih sudova, tako i samog Vrhovnog šerijatskog suda. Među ovim spisima su i različita obavještenja, ali i tumačenja koja se odnose na šerijatske propise u vezi sa statusom, čiji su muževi postali makfud (gaib, zagubljeni), sticanje prava na razvod braka nakon 4 godine od "zagubljenosti muža i o idetu (određenom periodu kad se žena stiče pravo da se može ponovo udati) i dr.

kama lokalnih kotarskih sudova pa su “svoja prava” tražili na drugostepenom (apelacionom) Vrhovnom šerijatskom sudu druge žalbe u Sarajevu. Žalbe, odnosno “prizive” na odluke prvostepenog kotarskog suda u Gračanici pisali su samostalno, a mnogo češće putem opunomoćenika (vekjaleta). Građani Gračanice i nešto manje njene okoline navedeni su u 58 sudskih predmeta, pohranjenih u arhivskom fondu za period od 1880. do 1936. godina, jer u spisima iz ostalih godina nema predmeta koji se na njih odnose. Sačuvano je ukupno 58 predmeta od kojih se 57 odnosi na Bošnjake, a samo jedan na raspravu o ostavštini iza umrlog Mihaila Ilića.¹¹

Koliko je stvarno bilo rasprava pred sudskim vijećem Vrhovnog šerijatskog suda Sarajevo, nije moguće utvrditi, jer svi sudski predmeti nisu sačuvani. Najviše je predmeta koji se odnose na ostavinske rasprave, kao što su podjela imovine iza umrlih, ali i drugi ostavinski sporovi. Ovdje navodimo samo one zanimljivije predmete, a u prilogu imena Gračanlija i Gračanki koja se spominju u ostalim sudskim predmetima. U jednom ostavinskom predmetu nasljednici Ibrahim bega Pašića su tražili da se iz ostavštine umrlog izdvoje sredstva za bedela koji bi prema vasijetnami (oporuci) Ibrahim-bega trebalo da za njega obavi hadž.¹² Zanimljiv je i predmet koji se odnosi na imovinu hadžija umrlih u Arabiji tokom obavljanja hadža, 1908. godine. Među umrlim hadžijama bio je i neki Mehmedbašić iz Gračanice, za kojeg u inventaru nije navedeno ime.¹³ Na Vrhovnom šerijatskom sudu Sarajevo raspravljano je i o

žalbama “zbog prisilnog ženinog povratka”. Takva su i dva predmeta iz 1909. godine, koji se odnose na dvojicu Gračanlija, jer su se žalili Vrhovnom šerijatskom sud u Sarajevu zbog toga što su im se vratile njihove žene koje su ih bile napustile.¹⁴ Samo se jedan predmet iz 1930. godine. odnosi na zahtijev za vjenčanje druge žene. Osman Mujić je tražio dozvolu da oženi još jednu ženu. Vjerovatno mu to kadija u Gračanici nije odobrio, jer je Vrhovni šerijatski sud Sarajevo bio sud druge molbe.¹⁵ Ponekad su i dozvole za vjenčanje bile sporne. U fondu su tri predmeta koji se odnose na traženje dozvole za vjenčanje: Brkić Šemsa traži dozvolu za vjenčanje sa Ibralić Salihom, Husić Hatidža traži dozvolu za vjenčanje sa Mujkanović Mustafom, Johana František traži dozvolu za vjenčanje sa Biščić Ibrahimom, dok je Fata Fazlić tražila razvod (feshi nikjah / ničah) od odsutnog muža Fazlić Ibrić.

Na razvode (razvjenčanje), se odnosi 38 predmeta. Zanimljivo je da su zahtjeve za razvod braka, uglavnom, tražile žene. Od 38 brakorazvodnih predmeta, 34 su pokrenule žene u periodu nakon 1922. godine pošto su prošle četiri godine od “zagubljenosti” njihovih muževa¹⁶ dok su samo dva predmeta u kojima su zahtjeve pokrenuli muževi koji su željeli da se razvedu, a jedan su zahtijev vodili roditelji za svoju kćerku. U jednom predmetu iz 1919. godine vođena je rasprava, jer su seljani sela Orahovica tužili Šahdanu, suprug Selimović Ibrahima, koja se preudala za Ibrić Huseina.¹⁷

11 ABH, VŠS, F.-20/1884. kut. 148

12 ABH, VŠS, F.-34/1892. kut. 160.

13 ABH, VŠS, F.-31/1908. kut. 175

14 ABH, VŠS, B- 8/1909. i 23/1909. kut. 27

15 ABH, VŠS, B-8/1930. kut. 39

16 Adnan Jahić ističe kako su ratne prilike (četiri godine rata i poratni period), veliki broj poginulih i nestalih u rat, te naposljetku i glad-uticali na islamsku ženu te dovele do toga da od tipske slike čedne i povučene supruge, majke, domaćice imamo ženu koja se bori za svoja prava i pojavljuje se kao tužiteljka. (Adnan Jahić, *Muslimansko žensko pitanje*, 130)

17 ABH, VŠS, B-33/1919. kut. 33

Na Vrhovnom šerijatskom sudu Sarajevo raspraljeno je i o vasijetnami nepoznate žene koja je sačinjena u Gračanici.¹⁸ Šest predmeta se odnosi na određivanje skrbništva (tutorstva) nad maloljetnom djecom,¹⁹ a 7 na proglašenje punoljetstva i proglašenje umrlim onih, koji se nisu vratili nakon što je završen Prvi svjetski rat. Na Kotarski šerijatski sud u Gračanici odnose se četiri predmeta: prvi je o pregledu suda,²⁰ drugi o “uredovanju” u službu šerijatskog sudije ef. Smailkadić Ragiba,²¹ treći o primopredaji šerijatskog suda u Gračanici između kadije Kapetanovića i Hasan eff Kadića²² i četvrti o vizitaciji (inspekciji) Kotarskog šerijatskog suda u Gračanici.²³

ZAKLJUČAK

Sudski predmeti pohranjeni u arhivskom fondu, nastalom tokom djelovanja Vrhovnog šerijatskog suda Sarajevo u periodu od 1879. do 1946. godine su vrijedan izvor za izučavanje života i ponašanja ljudi u cijeloj Bosni i Hercegovini. Za ovaj prilog su izdvojeni predmeti koji se odnose na građane Gračanice i manjim dijelom njene okoline. Prilog je napisan u želji da historičarima i drugim zainteresiranim istraživačima pruži informaciju o sadržaju, količini i stepenu sredenosti arhivske građe ovog fonda koja, nažalost, još nije istraživana.

IZVORI I LITERATURA

Arhiv Bosne i Hercegovine (ABH), fond Vrhovni šerijatski sud Sarajevo, 1879-1946 (VŠS)

Vodič Arhiva Bosne i Hercegovine, Arhiv Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1987.

Fikret Karčić, *Studija o šerijatskom pravu*, “Be-must”, Zenica, 1997.

Fikret Karčić, *Šerijatski sudovi u Jugoslaviji 1918-1941*, Sarajevo, 1986.

Hifsija Suljić, *Gračanlije šerijatske sudije, Gračanički glasnik*, III/6 1998, 19-30,

Adnan Jahić, *Muslimansko žensko pitanje u Bosni i Hercegovini (1908-1950)*, Zagreb, 2017.

Prilog:

Imena Gračanlija i Gračanki koja se spominju u sudskim spisima u arhivskom fondu Vrhovni šerijatski sud Sarajevo 1879-1946

Serija “B”: Parnični spisi 1885-1933:

Husein ef. Hilmi protiv žene Emine u Carigardu, Salkić Dževahira protiv Osmančević Agana, Kruškić Ibrahim protiv Emine Čavrić, Čalić Rašid protiv Mujkić Ajiše, Hadži Mehmed Smailbašić protiv supruge Hanife, Hadžiefendić Zaim protiv Doboilić Hasibe, Hadžira Mehinbašić protiv Karahodžića, Maleškić Avdo protiv Škrebo Have, Bričić hafiz Mehmed protiv Aliefendić Atife, Babić Began protiv Delić Devle, Došlić Hasan o vjenčanju i vojnoj dozvoli za sina, Zahirović Mustafa protiv Ibrićević Fate, Humić Mehmed protiv Kerić Fatime, Nukić Mustafa protiv Mehe Begtića, Ferizović Hafiza protiv Brčić Alage, Smailović Omer protiv Hanke Sarajlić, Subašić Zlata protiv Ibriša Delimehmeda, Alibegović Ajka protiv Selimović Jašara, Mejremić Husein protiv Mešić Zlatke, Šabić Abdulah protiv Mujić Paše, Bričić Avdo protiv Turbuć Emine, Čerkić Paša protiv Kadrović Rizvana, Jusufović Nura protiv Ibričić Bećira, Cerić Hanifa protiv Krajina Hasana, Bečić Fata protiv Bečić Hasana, Hrvić Hanka protiv Husić Hasana, Ibrišević Hanifa protiv Ibrišević Redžepa, Alić Zejna protiv Huse Brguljaka, Suljić Hanka protiv Bratić Omera, Kapetanović Naza protiv Hajrić Hajre, Jašarević Đula protiv Omerović Selima, Gračankić Isma protiv Salihović Ahme, Sejdinović Ema protiv Delić Hase, Čorić

18 ABH, VŠS,F-196/1936 kut. 196

19 Kad nije bilo bližih rođaka koji bi brinuli o djeci bez roditelja, kotarski šerijatski sudovi su za njih određivali tutore, skrbnike. Međutim, dešavalo se da oni koji budu određeni za skrbnika odbijaju da se toga prihvate pa je takve predmete rješavao drugostepeni sud. U inventaru je evidentiran predmet u kojem Kotarski šerijatski sud u Foči traži objašnjenje kako treba postupiti u slučaju kad neko neće da primi tutorstvo.

20 ABH, VŠS,E-71/1893. kut. 72

21 ABH, VŠS,E-3/1894. Kut. 73 .

22 ABH, VŠS,E-63/1023. kut.134

23 ABH, VŠS,E-138/1927. kut. 138

Umihana protiv Smailović Ibrahima, Salihbašić Bećir protiv Mešanović Hanke, Zahirović Haša protiv Zahirović Rašida, Emina Jusufović traži proglašenje muža makfudom (nestalim), Kešetović Fatima protiv Behaderović Bećira, Hatidža Dedić protiv Brkić Hasana, Kovačević Rahmana protiv Kovačević Omera, Mekić Nura protiv Ustavdić Saliha, Đulsa Kruškić protiv Kruškić Mustafe, Fata Fazlić traži razvod (feshi nikjah / nićah) od odsutnog muža Fazlić Ibri, Fatima Mujkanović traži razvod (feshi nikjah / nićah) od odsutnog muža Mujkanović Ibri, Dundža Mahić protiv Žunić Fehima, Vjenčanje Đule Ahmetović za Mustafu Kovačevića, vjenčanje Osmanović Sulejmana sa Hajrom Aganović, Kahrmanović Fehma protiv Begić Bajre, Atifa Mujagić protiv Mujagić Huseina.

Serija "E": Razni predmeti

Traženje izdržavanja (rasprave o nafaki) za malodobnu djecu, a nekad i razvjenčanu suprugu: Mujagić Paša, Hata Hodžić, Ćazim Gazibegović, Suljić Nezir, Agić Ibrahim.

Stavljanje pod skrbništvo djece malodobne bez roditelja: Kadić Naim, Hasan Begović, Dizdarević Mustafa, Naimkadić Nuraga, Osmanhodžić Alaga, Mehinović Hašema, Kahvić Meho.

Proglašenje makfudom – mrtvim (nestalih zagubljenih):²⁴ Mustafa Mujkić, Herceg Muharem (Omerović), Omer Bešić, Omer Husić, Zahiro-

vić Mustafa, proglašenje mrtvim Čakić Mehmedage po tužitelju Čakić Alibegu, proglašenje mrtvim Čakić Mehmed-bega i rasprava o njegovoj ostavštini.

Proglašenje punoljetnost (ponodobnosti): Memišević Rifeta, Spahić Hanife i Emine, djeca Ibrić Omera, Širbegović Izeta, udata Salihefendić, Junuzović Osmana, Jašarević Selima.

Razni spisi 1880-1934: Biserahmetaševića protiv matere i očuha Šahdanović Huseina, Husanović Hava protiv Muhić Mustafe, Huseinović eff. Hilmi kompromitovanje ugleda zbog pohlepčnosti, Derviš Mehmed Alagić protiv eff Fazlića zbog službe, oporuka o podjeli imovine umrlog Iljazović Omera, o vasiyeti Hatidže Dizdarević, Ifet hanuma iz Carigrada u predmetu vakuf Elči Ibrahim paša, o punomoći (vekajletu) hafiza Omeragić Seida, Luka Milosavljević protiv Arif iff Mehinagića, Travljanin Mehmed traži da mu se sin preda na odgajanje, Sabit i Kada Hidić protiv darovnog ugovora oca Selima, o proglašenju rasi-pnikom Hurtić Hasana.

Serija "F" – ostavinski predmeti (ostavštine) 1880-1934.

Ostavinske rasprave u vezi sa raspodjelom imovine, naročito nepokretne uvijek su bile predmet rasprava i stalno se neko "osjećao" oštećenim. Serija "F" spisa odnosi se na drugostepene sudske porodične rasprave, vezane za podjelu imovine

²⁴ Nakon Prvog svjetskog rata nisu se svi vratili kućama, niti su njihove familije dobile obavijest o njihovoj pogibiji. Takve osobe su smatrane makfudom (nestalim, mrtvim) i nakon četiri godine od "nestanka" mogli su biti proglašeni mrtvim, a njihove žene steći pravo da se ponovo udaju.

(ostavštine) iza umrlih Gračanlija u periodu od 1880. do 1934. godine.

Ostavinske rasprave: Ahmet Salkić protiv Dervišefendića, rasprava o ostavštini Mustafe Smajlovića, Sevlata Hadžiefendić protiv Osmana Hadžića, Aiša Pavitinović u ostavinskoj raspravi umrlog supruga Pavitinović Avdije, Hanifa Bešić, udata Osmanović u podjeli ostavštine Šerifa Bešića, Hatidža Junuzović protiv Kovač Hasana, Ahmed Hamzić u raspravi o imovini umrlih rođaka u Turskoj, Zlata Šabić protiv Filik Kiazibe, Hasan Mulabećirović u raspravi o imovini Bećirović Mustafe, o ostavštini Pertef Sulejman eff, Mejra Dedić protiv Hamzić Mustafe, o ostavštini Širbegović Alije, Hanka Salihović protiv ostavštine Škahić Osmana, ostavština Sabri Salih eff, rasprava o punomoći (vekjaletu) Elezović Hafe u ostavštini Hamzić Ibrahima, Helić Begzada protiv ostavštine Rešidbegović Rešid-age, Fatima han. Čehajić protiv braće Hasana i Ibrahima, o punomoći (vekjaletu) nasljednika Mustafa eff Halilovića, Harčin Čamil protiv ostavštine Harčin Salke, Buhić Alija u ostavštini Hamzić Mehe (Glamoč), rasprava o ostavštini Adžemović Osmana, Umihana, Aiša i Fata Ibričević protiv ostavštine Ibričević Osmana, Izeta Dovadžić u raspravi o smrti i ostavštini Omerašević Atifa. Ibro Bašić protiv ostavštine Čosić Hasana, Topčagić Emina protiv ostavštine Sprečić Avde, Husein Hilmi eff umro u Carigradu i rasprava o njegovoj ostavštini, ostavinski postupak iza Kasumagić Azemine, ostavinski postupak iza Džafić Lutve, Hasan Džidić i dr. protiv ostavštine Naimkadić Čamila, ostavština Pašić Saliha i proglašenje mrtvim, ostavinski postupak iza Husejin Hilmi eff, potraživanje Čamdžić Mustafe u ostavštini Kape-tanović Hamze, ostavinski postupak iza Hadžić Mustefa eff, ostavinski postupak iza Kakeš Smajla, ostavinski postupak iza Duraković Suljage, o ostavnini Arnaut Hasana u Prizrenu i Gračanici, ostavinski postupak iza Mašić Omera, ostavinski postupak iza Omerčić Mustafe, ostavinski postupak iza Kasumagić Azemine rođ. Hrustić, ostavinski postupak iza Mujkanović Mehmeda, ostavinski postupak iza Iljazović Mehmedalije, ostavinski postupak iza Husein Hilmi eff Hil-miefendića, ostavinski postupak iza Borić Huse-ina, ostavinski postupak iza Hadžić eff Mustafe,

ostavinski postupak iza Rešidbegović Muratage, ostavinski postupak iza Duraković Sulejmana, ostavinski postupak iza Kasumagić Azemine, ostavinski postupak iza Kakeš Smajlage.

(Napomena: sudski predmeti, naročito oni iz ranijih godina, pisani su rukom pa je, prilikom izrade inventara, često bilo jako teško neko ime ili prezime ispravno pročitati i dešifrovati. U nekim prilikama pisari su u tom sudu bili stranci, pa su pogrešno unosili poneko ime i prezime, vjerovatno onako kako su čuli od "stranke". Neke od uočenih grešaka otklonjene su tokom nastajanja i priređivanja ovog teksta. Jedan broj ih je, vjerovatno, ostao pogrešno upisan).

SUMMARY

ARCHIVE FUND OF THE SUPREME SHARIA COURT SARAJEVO (1879 – 1946) AS A LOCAL HISTORICAL SOURCE ON THE EXAMPLE OF GRAČANICA

Archival documents created through the work of both lower and higher judicial bodies in Bosnia and Herzegovina are very interesting for the study of local history. However, they are often very sparsely presented in the scientific research of our past due to their extensive nature, the fact that they are often not processed and in disorder. The archive fund of the Supreme Sharia Court of Sarajevo, 1879 – 1946, stored in the Archive of Bosnia and Herzegovina in Sarajevo, has been archivally arranged and analytically processed. Unfortunately, it has not been used yet. The Supreme Sharia Court of Sarajevo ruled on the basis of Sharia regulations. This was a second instance court and its decisions were final. The court operated from 1879 to 1946, but the court cases for the whole territory of Bosnia and Herzegovina have not been preserved for every single year. The archive material is stored in 196 archive boxes and 58 court cases refer to the area of Gračanica and its surroundings. This article was written on the basis of the data in the analytical inventory of the Supreme Sharia Court of Sarajevo, while the archive material itself, the 198 boxes, would have to be consulted for more detailed research.
